

Дем'яненко Людмила Віталіївна,
учителька географії Товстівської філії з дошкільним підрозділом
Вільшанського ОЗЗСО І-ІІІ ступенів Звенигородського району Черкаської області

Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Запотоцький С. П., Карпюк Г. І., Гладковський Р. В. та ін.) 2022 р.
За Державним стандартом базової середньої освіти, 2020 р.

8 клас
Географія
Тектонічна, геологічна будова. Рельєф, мінеральні ресурси

ГР 3. Усвідомлюю закономірності природи

Варіант 1

Початковий та середній рівні

Завдання з вибором ОДНІЄЇ правильної відповіді.

1. Проаналізуйте тектонічну карту України: значну її частину займає Східноєвропейська платформа, на якій розташована більшість рівнинних територій. Проте на південному заході і півдні виділяються молоді складчасті області – Українські Карпати та Кримські гори. У центральній частині Східноєвропейської платформи чітко видно Український щит. **Який висновок можна зробити щодо віку цих тектонічних структур та їхнього зв'язку з рельєфом України? (1 бал)**

А Український щит і молоді складчасті гори мають однаковий вік і формують переважно гірський рельєф.

Б Східноєвропейська платформа є найдавнішою, вона формує рівнинний рельєф, а молоді складчасті області є молодшими і створюють гірські системи.

В Молоді складчасті гори є давніми утвореннями, які зазнали значного руйнування, тому вони нижчі за рівнини.

Г Усі тектонічні структури України утворилися одночасно і мають одноманітний рельєф по всій території.

2. Під час експедиції по Українських Карпатах ваша група помітила численні сліди діяльності давніх льодовиків – кари, цирки, трогі. Однак подібних форм рельєфу майже немає на Придніпровській височині. **Поясніть, чому Карпати мають льодовикові форми рельєфу, а Придніпровська височина – ні. (1 бал)**

А Карпати розташовані в зоні активного вулканізму, що сприяло утворенню льодовикових форм.

Б Карпати були достатньо високими для формування гірських льодовиків у льодовикові періоди, а Придніпровська височина, складена кристалічними породами щита, стала перешкодою для руху покривного льодовика з північних територій на південь.

В На Придніпровській височині клімат завжди був надто теплим для існування льодовиків.

Г Льодовики були активними лише на низовинах, а на височинах їх не було.

3. Українські Карпати та Кримські гори є частинами Альпійсько-Гімалайського складчастого поясу, що вказує на їхнє відносно молоде геологічне походження.

Який вид корисних копалин найменш імовірно знайти у великих промислових масштабах у цих гірських регіонах, урахувавши їхню геологічну будову? (1 бал)

А нафту і природний газ

Б кам'яне вугілля

В калійні солі, сірку

Г рудні корисні копалини

Достатній рівень

4. Ситуація: ваш друг планує подорож до Подільської височини і збирається відвідати відомі печери, наприклад, Оптимістичну або Кришталеву. Він цікавиться, чому саме в цьому регіоні так багато печер. **Укажіть другові ДВА чинники, які є головними в утворенні цих підземних порожнин на Подільській височині. (2 бали)**

А вулканічна діяльність

Б льодовикова ерозія

В карстові явища

Г склад порід, які розчиняються у воді: гіпси, вапняки, крейда

Д вітрова ерозія

5. Ситуація: ви аналізуєте звіт про вплив господарської діяльності на рельєф України. У звіті згадуються кар'єри у Криворіжжі та терикони на Донбасі.

© <https://kraina-ua.com/ua/news/karyeri-krivogo-rogu-pgzk>

<https://www.instagram.com/p/DFeqhX9tJCZ/>

Визначте, як ці антропогенні форми рельєфу впливають на навколишнє середовище. Оберіть ДВІ відповіді. (2 бали)

А Вони покращують дренаж території та сприяють зростанню лісів.

Б Вони підвищують біорізноманіття та створюють нові екосистеми.

В Вони змінюють природний ландшафт, можуть призводити до зсувів, забруднення ґрунтів та вод.

Г Вони завжди використовуються для рекреаційних цілей та туризму.

Д Вони стають джерелом пилу та токсичних відходів

Високий рівень

6. Прочитайте текст та дайте відповіді на запитання.

Існує тісний зв'язок між тектонічною та геологічною будовою та поширенням великих форм рельєфу й мінеральних ресурсів. Так, давні тектонічні структури, такі як платформи та кристалічні щити на них (наприклад, Український щит), є частиною фундаменту платформ. Процеси, що відбувалися мільярди років тому на великих глибинах – магматизм, метаморфізм – сприяли утворенню багатих родовищ рудних корисних копалин (металів) та деяких нерудних (наприклад, графіт). Ці породи часто виходять на поверхню або залягають близько до неї. Ще приклад взаємозв'язку: висота гір є результатом динамічного балансу між внутрішніми (ендогенними) процесами підняття земної кори (горотворення) та зовнішніми (екзогенними) процесами руйнування (денудації/ерозії). Низовини на платформах часто формуються внаслідок тривалого просідання ділянок земної кори (тектонічне опускання) та інтенсивної акумуляції (накопичення) осадових порід.

6.1. Поясніть, чому родовища залізних, нікеле-кобальтових, уранових руд зосереджені переважно на Українському щиті. (1 бал)

А Ці руди утворилися в результаті активної вулканічної діяльності на молодих складчастих областях.

Б Український щит є давньою стійкою тектонічною структурою в межах платформи, де мільйони років тому відбувалися магматичні та метаморфічні процеси, що сприяли накопиченню цих руд.

В Розміщення руд пов'язане з дією давніх льодовиків, які принесли їх на територію щита.

Г Руди накопичувалися в осадових породах, що утворилися в морських басейнах на щиті.

6.2. Чому Карпати і Кримські гори в Україні не такі високі, як, наприклад, Гімалаї чи Анди? Оберіть ДВІ відповіді.

А Гори Карпати складені м'якими осадовими породами, що швидко руйнуються, а Гімалаї – твердими кристалічними, стійкими до впливу зовнішніх сил.

Б Гори Гімалаї молодші, ніж Карпати.

В Гори Гімалаї старші, ніж Карпати.

Г В області формування Гімалаїв, Анд відбувались більш інтенсивні взаємодії літосферних плит, ніж у Карпатах.

Д У районі Карпат і Кримських гір більш інтенсивні процеси вивітрювання, ніж у Гімалаях та Андах.

6.3. На уроці географії вчителька демонструє зображення Придніпровської низовини. На ній видно широкі річкові долини Дніпра та його приток, тераси, а також наявність заболочених ділянок у північній частині. Які зовнішні (екзогенні) процеси відіграли основну роль у формуванні саме такого рельєфу цієї низовини? (2 бали)

А діяльність давніх льодовиків та їхніх талих вод

Б інтенсивна карстова діяльність та утворення печер

В акумулятивна діяльність річок та просідання території

Г вулканічна діяльність

Відповіді

Рівні	Початковий і	Достатній	Високий	
-------	--------------	-----------	---------	--

	середній								
№ТЗ	1	2	3	4	5	6			Усього балів
						6.1.	6.2.	6.3.	
Відповіді	Б	Б	Б	В, Г	В, Д	Б	А, Г	А, В	
Бали	1	1	1	2	2	1	2	2	12

Варіант 2

Початковий та середній рівні.

Завдання з вибором ОДНІЄЇ правильної відповіді.

1. Ситуація: Ви працюєте над завданням у малій групі з теми «Закономірності поширення корисних копалин». За тематичними картами ви визначили, що Донецький кряж характеризується поширенням давніх складчастих структур, складених породами карбонового періоду палеозойської ери, та значними запасами кам'яного вугілля. **Підготуйте ключове твердження про геологічну історію цього регіону та її зв'язок з покладами кам'яного вугілля. (1 бал)**

А Вугілля утворилося внаслідок вулканічних вивержень у Донецькому кряжі.

Б У далекому минулому (карбоновий період) на місці кряжу існували мілководні моря та заболочені ліси, що сприяло накопиченню органічних решток для утворення вугілля.

В Кам'яне вугілля є метаморфічною породою, яка утворилася з гранітів Донецького кряжу.

Г Наявність вугілля пов'язана з діяльністю давніх льодовиків, які принесли його в регіон.

2. За фізичною картою ви проаналізували рельєф Поліської низовини і дійшли висновку, що вона має плоский або плоско-хвилястий характер, значну заболоченість і похил до річок Прип'ять та Дніпро. Визначте ще зовнішні (екзогенні) процеси, які відіграли вирішальну роль у формуванні такого рельєфу. (1 бал)

А активна вулканічна діяльність

Б діяльність давнього льодовика та його талих вод

В інтенсивна карстова діяльність

Г глибока ерозія річок, що утворили численні каньйони

3. На інтелектуальній командній грі ведучий задав таке запитання: «Яка тектонічна структура є головним джерелом рудних корисних копалин, таких як залізна та марганцева руда, а також графіт і будівельні матеріали?» Допоможи команді з правильною відповіддю (1 бал)

А Дніпровсько-Донецька западина

Б Український щит

В Волино-Подільська плита

Г Причорноморська западина

Достатній рівень

4. Під час обговорення енергетичної безпеки України учні розглянули карту корисних копалин та дізналися, що країна має власні запаси нафти і природного газу. Назвіть ДВА регіони України, які є перспективними щодо видобутку нафти і газу. (2 бали)

А Східний регіон

Б Південний

В Центральний

Г Північний

5. Придніпровська височина та Подільська височина є одними з найбільших височин України. Вони характеризуються значним розчленуванням поверхні ярами та балками.

<https://en.ppt-online.org/43224>

Які ДВА зовнішні (екзогенні) процеси відіграли головну роль у формуванні такої густої яружно-балкової мережі на цих височинах? (2 бали)

А діяльність вітру (еолові процеси)

Б діяльність льодовиків

В площинний змив та лінійна ерозія тимчасових водних потоків

Г карстові явища

Високий рівень

6. Сашко зацікавився комп'ютерними програмами, які складають цікаві ігри для малюків наукового змісту. Там герой гри пан Копський подорожує на поверхні землі та в її надрах у пошуках ресурсів: мінеральних, водних, можливих комфортних зон відпочинку. Допоможіть Сашкові правильно завантажити зміст програм, щоб не було наукових помилок.

6.1. Пан Копський занурюється в осадовий чохол Східноєвропейської платформи на сході України з метою пошуку корисних копалин. **Визначте тип корисних копалин, який переважно характерний для осадового чохла цієї платформи. (1 бал)**

А залізні руди та графіт

Б рудні метали та дорогоцінне каміння

В нафта, природний газ, кам'яне та буре вугілля, солі

Г золото, платина, алмази

6.2. На вищому рівні гри пану Копському за визначений термін треба правильно змодельовати геологічні умови, за яких утворились корисні копалини, задані у грі. **Допоможіть увідповіднити корисні копалини та умови їх утворення. (2 бали)**

Корисні копалини	Умови формування покладів корисних копалин
1. Залізні та марганцеві руди на Українському щиті	А осадові відклади мілководних морських басейнів неогенового періоду
2. Сірка та калійні солі в Передкарпатті	Б давні магматичні та метаморфічні процеси докембрію
3. Нафта і газ у Дніпровсько-Донецькій западині	В накопичення органічних решток у мілководних морях карбонівського періоду

6.3. Супер-завдання пану Копському! Зняти міні-сюжет про формування мальовничих пейзажів Причорноморської та Придніпровської низовин, визначивши ДВІ їх ключові відмінності. (2 бали)

А Придніпровська низовина сформована переважно алювіальними відкладами, тоді як Причорноморська – морськими.

Б Придніпровська низовина є карстовою, а Причорноморська – вулканічною.

В Придніпровська низовина має льодовикове походження, а Причорноморська – тектонічне.

Г Придніпровська низовина більш розчленована ярами, а Причорноморська більш плоска.

Відповіді

Рівні	Початковий і середній			Достатній		Високий			
№ТЗ	1	2	3	4	5	6			Усього балів
						6.1.	6.2.	6.3.	
Відповіді	Б	Б	Б	А, Б	В, Г	В	1-Б 2-А 3-Г 4-В	А, Г	
Бали	1	1	1	2	2	1	2	2	12

Використані джерела

1. Кар'єри Кривого Рогу: ПГЗК. URL: <https://kraina-ua.com/ua/news/karyeri-krivogo-rogu-pgzk> (дата звернення: 21.07.2025).
2. Instagram | donbass__ua Терикони: символ Донеччини. URL: <https://www.instagram.com/p/DFeqhX9tJCZ/> (дата звернення: 21.07.2025).
3. Подільський економічний район. URL: <https://en.ppt-online.org/43224> (дата звернення: 21.07.2025).
4. Запотоцький С. П. Географія : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / Запотоцький С. П., Зінкевич М. В., Совенко В. В., Гілецький Й. Р., Мозіль О. В.; наук. ред. К. В. Мезенцев, І. С. Круглов. Тернопіль : Астон, 2025. 272 с.